

Gymnázium Přírodní škola o. p. s.

Zrcadla minulosti

Srovnání vývoje německé a české vesnice 1945-2013

Ralsko 2013

-

Členové:

Richard Sladký, Jan Chaloupek, Markéta Baťková, Františka Simonová, David Štěpánek, Lukáš Kekrt, Hermína Motlová, Ema Dvořáková, Daniel Řehák

Konzultanti:

MgA. Magdaléna Bartáková, PhDr. Jaroslav Najbert, PhDr. Vít Novotný

Poděkování

Zprvu bychom rádi poděkovali paní starostce Velenic, Šárce Němečkové, za vřelé přijetí ve Velenicích, poskytnutí místních historických materiálů a umožnění ubytování na obecním úřadě. Dále děkujeme Paní Haně Dalecké za poskytnutí upřesňujících informací z místní historie a umožnění nahlédnutí do své roubenky. Velice oceňujeme pomoc všech pamětníků z Velenic: pana Plecitého, paní Pecharové, pana Lébla, pana Pilaře, pana Sklenáře a paní Dusilové. Za Budy patří naše velké poděkování paní Ernestové, manželům Turkovým, paní Laudové, panu Bíglovi, manželům Hašlerovým, panu Kraušnerovi, kteří byli velice milí a ochotní si s námi popovídat o životě na vesnici.

Obsah

1. Úvod	4
2. Cíle	5
3. Postup práce.....	6
4. Vývoj vesnic	7
4.1. Velenice (Wellnitz).....	7
4.1.1. Úvod	7
4.1.2. Historie	7
4.2 Buda.....	8
4.2.1. Úvod	8
4.2.2. Kronika obce Buda.....	8
5. Rozhovory.....	9
5.1. Metodika rozhovorů.....	9
5.2. Rozhovory Velenice	9
5.3. Rozhovory Buda.....	13
6. Architektura.....	17
7. Pohlednice	18
8. Závěr	19
9. Literatura.....	20

1. Úvod

Musíte mi dát za pravdu, že Bezděžský kraj je vsutku pohádkový. Zamiloval si ho i jeden z největších romantických básníků 19. století - Karel Hynek Mácha. Jeho slavný soubor básní *Máj* přímo odráží tamní atmosféru a tajemnou krásu. Celé oblasti dominuje vysoký kopec s romantickou zříceninou hradu Bezděz, který je vidět na míle daleko. Jako jedni z mnoha si i studenti a učitelé naší školy oblíbili tento kraj.

Každý rok na konci školního roku dělají studenti Přírodní školy výzkumné projekty, které jsou součástí jejich studia. Učí se psát odborné články a především se učí pracovat v kolektivu. Zaměření prací je rozmanité. Výzkumy se nejčastěji věnují biologii, geologii, orální historii a vývoji krajiny. V roce 2013 jsme se po loňské úspěšné expedici, která se konala na stejném místě, rozhodli na území Ralska vrátit a vymyslet nové projekty. Měli jsme výhodu dřívějších zkušeností, a proto jsme věděli, co nám může tato oblast zajímavého nabídnout.

V návaznosti na jeden z předchozích projektů, který shrnoval vývoj vybraných vesnic v druhé polovině dvacátého století, jsme se rozhodli udělat podobnou práci. Naším záměrem je popsat vývoj dvou vesnic od 2. světové války po současnost. Zajímalo nás především poválečné dění související s odsunem a s ním spojené dosídlení a proměna kulturního života před a po nástupu komunismu. Na toto období jsme se nezaměřili náhodně, náš výběr ovlivnila dostupnost informačních zdrojů z dané doby. Hodně jsme se spoléhali na výpovědi pamětníků.

Kvůli minulosti obou vesnice, nacházejících se v pohraniční oblasti bývalých Sudet nám přišlo zajímavé zjistit a popsat vývoj původně německé vesnice v kontrastu s českou vesnicí. Proto jsme si vybrali Velenice – původem německá vesnice, ze které byli její obyvatelé odsunuti (následně byla dosídlena), a vesnici jménem Buda – původem česká.

2. Cíle

Náš zájem se soustředil na poválečný vývoj dvou vesnic. Obě měly rozdílný původ. V jedné převládalo před 2. světovou válkou německé obyvatelstvo, v druhé české. Z řad německých vesnic jsme si vybrali Velenice, které se nacházejí na východ od České lípy, a za české vesnice jsme vybrali Budu, jižně od Mnichova Hradiště. V těchto vesnicích se nachází mnoho roubených staveb, o které jsme se velice zajímali i z aspektu proměny bydlení v takovýchto domech.

Ze směru našeho zájmu jsme vytvořili následující cíle:

1. Popsat vývoj německé a české vesnice od roku 1945 do současnosti se zaměřením na poválečná léta, kolektivizaci a kulturní proměnu po roce 1989
2. Vytvořit sérii pohlednic Velenických domů a zákoutí
3. Sledovat vývoj a změnu lidové architektury v průběhu let do současnosti
4. Provést rozhovory se starousedlíky, zjistit více z historie vesnic

Série pohlednic je určena k tisku na tvrdý papír. Pohlednicím budou vytvořené i rubové strany, na kterých bude napsáno, o jakou budovu se jedná, jakou technikou byla kresba vytvořena a jméno autora.

3. Postup práce

K naplnění našich cílů jsme potřebovali získat informace o obou vesnicích. Získávali jsme je z různých zdrojů: od pamětníků, z místních kronik i z odborných publikací. Poznatky jsme následně sepsali a zaměřili jsme se na vývoj architektury, kulturního a společenského života.

Naše pátrání započalo na obecním úřadě. Byly nám poskytnuty obecné informace o vesnici a paní starostka nás odkázala na vhodné pamětníky a půjčila nám kroniku obce a k tomu i pár historických fotografií. Z kroniky jsme na místě vypsali poznámky nebo jsme ji společně s fotografiemi nafotili pro budoucí použití. Domlouvání rozhovorů s pamětníky bylo vcelku spontánní. Nejdříve jsme zašli za těmi lidmi, kteří nám byli doporučeni na tamním úřadě. Sami pamětníci nás pak dále posílali i za dalšími. Někdy jsme jen procházeli vesnicí a snažili si někoho najít a kontaktovat. O místní architektuře nám toho mnoho prozradila jednotlivá stavení. Když jsme měli štěstí a narazili jsme na ochotného vlastníka, mohli jsme se i do domu podívat a prohlédnout si interiér. Domy jsme dokumentovali jak fotograficky, tak i kresbami.

Velenice a Budy jsme nevybrali náhodně. Projekt z minulého roku, jímž jsme se inspirovali, měl původně zahrnout do svého výzkumu i Velenice, ale kvůli vzdálenosti od naší „základny“ (centrální ubytování pro všechny studenty během výzkumů) byly vynechány. Už tehdy nás zaujaly svými stavbami. Velká část vesnice patří do vesnické památkové zóny. Chráněny jsou zachovalé roubené stavby, kterých tu je opravdu mnoho. Jde především o obytné chalupy místních hospodářství a několik stodol. Zajímavé je i uspořádání budov ve Velenicích. Vesnice má podlouhlý tvar, stejně jako je to obvyklé u vesnic v Německu. Oproti českým vesnicím, které mívají jedno centrální místo – náves – a okolo něj soustředěnou většinu domů, Velenice mají jen menší náves s kostelem. Zbytek domů je soustředěn podél hlavní cesty, která vesnici protíná z jihu na sever. Takové vesnici, která má statky soustředěné podél cesty a jejich pozemky se rozbíhají kolmo od cesty, se říká *lánová*.

Práci jsme si rozdělili podle zájmů členů. Prakticky byly vytvořeny 3 skupiny, které mohly pracovat paralelně nezávisle na sobě. Skupiny: kreslení, provádění rozhovorů, průzkum kronik a historických materiálů. Někdy pracovaly skupiny společně. Kreslíři měli tak možnost se při rozhovorech dostat alespoň do dvora usedlostí a nakreslit objekt zevnitř.

Pro lepší přehlednost je závěrečná zpráva naší práce rozčleněna následovně:

1. Vývoj

- Úvodní článek k vesnicím
- Stručná historie
- Srovnání: přetrhání vazeb ve Velenicích, vztah k majetku, stěhování z Budy, práce v Ml. Boleslavi

2. Rozhovory

- Příběh člověka, názory na dění a vývoj
- Příběh vystěhovaných kulaků, jak se liší názory na minulost

3. Architektura

- prvky arch., vývoj stavby paní Dusilové

4. Pohlednice

4. Vývoj vesnic

4.1. Velenice (Wellnitz)¹

4.1.1. Úvod

Velenice je původem německá vesnice. Leží kousek od Nového Boru, vedle Zákup a spadá do okresu Česká Lípa. Ve Velenicích je 152 stálých obyvatel. Vesnicí protéká říčka Svitávka. Nedaleko vesnice stojí bývalá zrcadlárna a na kraji obce je do pískovcové skály vytesaný reliéf Božího hrobu z 18. století.

4.1.2. Historie

První zmínka o Velenicích pochází z roku 1399, ale pravděpodobně vznikly již dříve, protože existují zmínky o nedaleké tvrzi již z roku 1319. Ve středověku se o Velenicích mluvilo také jako o Stranově.

Na začátku 15. století vesnice společně s tvrzí patřila k manství, které vlastnil Hanuš Pancíř ze Smojna. Pak byla vesnice prodána Mikulášovi z Lutic. Pouze o čtyři roky později ji odkoupili bratři Berkové z Dubé a Lipé. Po jejich smrti, když se dělil jejich majetek, připadla vesnice Petrovi Berkovi z Dubé. Jeho příbuznému Volfovi ji zkonfiskovali, protože se účastnil českého stavovského povstání. Majitelé panství Sloup Velenice v roce 1623 prodali Zdeňkovi Lvovi Libštejnskému z Kolovrat. Pomocí různých sňatků se vesnice Velenice dostala pod správu hrabat z Kokořova. Ti ji v roce 1710 prodali Václavovi Norbertovi Oktaviánovi Kinskému a ten byl jejím posledním vlastníkem.

Z vlastních nákladů obce a darů obyvatel se ve Velenicích v roce 1735 postavil kostel Nejsvětější Trojice. V roce 1850 vznikla samostatná obec Velenice, která spadala do okresu Nový Bor. Od roku 1868 připadla pod Českou Lípu.

Po odsunu Němců v roce 1945 nezbyl z 500 obyvatel nikdo, ale už dva roky po odsunu se do Velenic dosídlilo okolo 300 obyvatel. Ve vesnici měl hlavní slovo Místní národní výbor (dále jako MNV). Díky jeho práci se Velenice rozvíjely. MNV opravil hostinec, školu i knihovnu, postavil autobusovou zastávku a hasičskou zbrojnicí. V roce 1951 vzniklo ve vesnici JZD, které se o jedenáct let později sloučilo s JZD v Brništi. Z důvodu nedostatků žáků byla v roce 1977 zrušena škola, její budova byla využita jako sídlo MNV a místní knihovny. MNV bylo v roce 1980 zrušeno a vesnice připadla pod správu MěNV (Městský národní výbor) v Zákupech. Důvodem k tomu byl prý zvýšený počet obyvatel v létě, někdy až dvojnásobný. Správní jednotka se do obce vrátila v roce 1991, kdy zde vznikl samostatný Obecní úřad, který funguje dodnes.

---

¹ Historický vývoj obce. *Obec Velenice* [online]. © 2013 [cit. 2013-06-27]. Dostupné z: <http://www.velenice-cl.cz/clanky/historie-obce.html>

4.2 Buda²

4.2.1. Úvod

Buda spadá pod správu města Bakova nad Jizerou a v současné době v ní žije 141 stálých obyvatel. Vesnice se nachází na silnici z Bakova nad Jizerou ke Kněžmostu. Stojí vedle velkého rybníka zvaného Pátek. Okolo vesnice protéká Býčinský potok, který napájí soustavu čtyř rybníků, Stržského, Dolního a Horního Střípku a Býčinského. Všechny čtyři rybníky najdeme nedaleko od silnice směrem na Kněžmost.

4.2.2. Kronika obce Buda

Dříve se vesnička jmenovala Bejcinka, toto jméno se v zápisech staré purkrechní knihy objevuje od roku 1561. V té době stály čtyři chalupy, čili budy, od toho se vesnička nazývá Buda. V roce 1690 se obce rozrostla díky příchodu rolníků ze vsi Studenka.

Obec Buda patřila do roku 1610 k panství Zvířetickému, pán ze Zvířetic Jan z Vartenberka prodal zámek i s městečkem Bakovem a s vesnicemi císařskému radovi Jiřímu Vratislavovi z Mitrovic. Ten je přenechal 1616 rytíři Janu Vlku z Kvítkova. Pro jeho účast na povstání mu to bylo po bělohorské bitvě 13. 1. 1623 zkonfiskováno a prodáno Albrechtu z Valdštejna. Roku 1634 bylo panství (díl panství Mnichovo Hradiště) věnováno nejvyššímu komornímu Maxmiliánovi z Valdštejna a jeho potomkům to zůstalo až do roku 1921, kdy jej převzal stát. Část pozemků byla přidělena drobným zemědělcům v pozemkové reformě v letech 1921-23.

4.3. Srovnání

Po roce 1945 došlo ve Velenicích ke snížení počtu obyvatel o 200-300 osob. Téměř celá vesnice byla tvořena německými obyvateli, kteří byli odsunuti. Noví čeští obyvatelé vesnici částečně dosídlili, přesto se muselo v období 1945-60 zbourat přes 70 domů. Na Budách k snížení došlo také, ale bylo postupné a to hlavně z důvodu přesouvání obyvatel do měst.

Na Velenice mělo velký vliv založení JZD. Po jeho založení zanikla spousta místních řemesel. Lidé se stále snažili o vlastní hospodaření, ale nemohlo to nahradit dřívější situaci. Velenice spadaly pod JZD v Brništi, které funguje dodnes. Z důvodu jeho vzniku se většina kultury přesunula do Brniště a v roce 1977 se zrušila i škola. Na Budách JZD spadalo pod správu Kněžmostu. Oproti Velenicím, na Budách byla kultura podporována JZD, se zaměstnanci se jezdilo na zájezdy a jiné kulturní akce. Za jeho fungování vznikl nový obchod. Kněžmost JZD v 90. letech přestal dotovat a tím začalo chátrat. Všechny funkční stroje a zvířata se přesunuly do Knežmostu. Po revoluci kultura i pracovní místa na Budách zanikly. Ve Velenicích tomu bylo obdobně, jen jeden soukromý obchod funguje dodnes. Obě Jednoty zanikly. V obou vesnicích je nízká občanská vybavenost. Za prací a většinou nákupů se musí dojíždět.

---

² Zdroj – Kronika obce Buda

5. Rozhovory

5.1. Metodika rozhovorů

Prvním bodem bylo zjištění možných pamětníků. Následně byl konkrétní člověk osloven, stručně obeznámen se záměrem projektu a byla s ním domluvena schůzka. Při samotném rozhovoru jsme měli k dispozici nahrávací zařízení a sešit na poznámky. Diktafon byl vždy použit pouze se svolením pamětníka. Tématem byl jeho osobní život, vzpomínky na dobu před pádem komunistického režimu, či dobu před koncem druhé světové války. Hlavní otázky rozhovoru zněly:

1. Jste odsud? Jak a kdy jste Buda poznal/a?
3. (Pokud tuto dobu pamětník zažil) Jak se na Budách žilo před nástupem komunismu?
2. Jak se živil vaši rodiče? Měli hospodářství? Pokud ano - jak velké?
3. Kdy se v obci zřídilo jednotné zemědělské družstvo?
4. Jak probíhalo zakládání družstva?
5. Jak jste (či vaši rodiče) vznímal/a proces kolektivizace hospodářského majetku?
6. Myslíte, že ho ostatní lidé vnímali stejně jako vy?
7. Proběhly zde v té době nějaké významné události?
8. Pracoval/a jste v místním družstvu? Jak vzpomínáte na tuto dobu?
9. Přišla Buda po roce 1968 do kontaktu s ruskými vojáky?
10. Změnilo se po příchodu sovětských vojsk do ČSSR něco důležitého?
11. Jaká byla kultura a vztahy na Budách? Změnily se nějak za dobu, co zde žijete?
12. Jak vnímáte dobu po roce 1989? Jak se na Budách žilo v devadesátých letech a jak se žije dnes?
13. Když se podíváte zpět, kdy se podle Vás žilo na Budách nejlépe?

(Jména pamětníků byla na jejich vlastní žádost nahrazena pseudonymy)

5.2. Rozhovory Velenice

První vesnicí, kterou jsme se zabývali, byly Velenice. Tato obec leží přibližně 35 kilometrů severozápadně od Mnichova Hradiště. Možná se ptáte, proč jsme si vybrali zrovna ji. V roce 2012 se v okolí Jiviny prováděl podobný výzkum, ovšem pouze na soustředěném místě. Vesnice nebyly zas tak rozdílné, jelikož byly od sebe vzdálené jen pár kilometrů. A proto jsme se rozhodli hledat letos místo hlouběji v Sudetech. Velenice zvítězily díky své estetice. Nachází se zde nespočet zachovalých staveb se starou architekturou, zřícenina tvrze, místa, kde se natáčela například pohádka "S čerty nejsou žerty" apod. Především byla tato obec zajímavá svou minulostí. Jako původem německá vesnice byla po roce 1945 vysídlena. Odsun německého obyvatelstva byla reakce na konec druhé světové války v pohraničních oblastech Československa. Němci, kteří zde žili, byli vystěhováni do Německa. Odsun měl dvě formy: organizovanou na základě Benešových dekretů a divokou, kdy byli Němci doslova vyháněni. O této části bude více řečeno později. Pamětníci, se kterými jsme dělali rozhovory, byli z naprosté většiny dětmi Čechů, kteří se do Velenic po roce 1945 přistěhovali.

Pan Nébl

Pan Nébl se s rodiči přistěhoval v roce 1945 z Kosoře nedaleko Berouna, kde se narodil. Úřady ve vnitrozemí po válce občany vyzývaly, aby obsazovali uvolněné domy po Němcích. Tento proces měla na starost tzv. Osidlovací komise. Domy po Němcích osidlovali jak vnitrozemci, tak i reemigranti ze zahraničí (Volyň, Podkarpatská Rus apod.). Vzhledem k početné rodině a nedostatku prostoru se Néblovi rozhodli tuto možnost využít. Statek dostali na základě přidělového dekretu a žijí v něm dodnes. Statek byl prázdný, rodiny českých zlatokopů před nimi jej vykradly, žádný nábytek se nezachoval. Jako tzv. zlatokopové se považovaly rodiny, které se do prázdných domů přistěhovaly pouze na krátkou dobu a jejich cílem bylo doslova "vytěžit" z něj co nejvíc. S pozůstalým majetkem pak odešly do jiné vesnice. Rodině pana Nébla zůstala jen kachlová kamna, která později zbourali. Chtěli jít s dobou, a tak namísto nich zřídili ústřední topení. Původní německá rodina občas navštívila svůj bývalý statek a s Néblůvými udržovali vřelý kontakt.

Pan Nébl navštěvoval zdejší dvoutřídku ještě v době, než byla škola zrušena, protože nesplňovala minimální počet žáků (50). Později vystudoval Zemědělskou školu lesnickou v Roudnici. Po studiu odešel na dva roky na vojnu. Po návratu pracoval jako lesník a pomáhal otci na statku, jelikož tou dobou ještě nebyli v JZD. Nakonec byli nuceni vstoupit do JZD, protože požadované dávky byly příliš vysoké a nedaly se plnit. Vysoké dodávky sloužily v padesátých letech minulého století jako nástroj perzekuce hospodářů, kteří odmítali vstoupit do zemědělského družstva. Hospodář musel JZD odvádět pravidelné dodávky potravin, které byly ovšem nastavené tak vysoko, že se nedaly splnit a hospodář byl nakonec donucen do JZD vstoupit.

Nevyužívanou stodolu zbourali. Pokusili se využít místní mlýn na výrobu elektřiny pro obec, ale výbor návrh zamítl. Po roce 1990 obec prodala mlýn soukromému podnikateli, který chtěl ve mlýně zbudovat bowlingovou dráhu, ale zkrachoval a mlýn zchátral.

Pan Nébl vzpomíná, že přibližně prvních pět let po příchodu fungoval v obci řezník, holič, obchod, krejčí, truhlář, kovář, pekař a mlynář. Ovšem v důsledku likvidace soukromého sektoru a vzniku JZD tato řemesla zanikla. Za komunismu pracoval v Místním Národním Výboru. Lidé ve Velenicích byli dříve hodně kulturně aktivní. Konalo se zde mnoho plesů (hasičský, myslivecký), apod. Později v sedmdesátých postavili kulturní dům.

Do zdejšího kostela dojížděl farář z Mimoně a mše se konaly jednou za 14 dní. Později se o kostel staral pan Houska, který bydlel ve faře (č. p. 1). V průběhu 50. a 60. let přestal kostel fungovat.

Osobně si myslí, že vzájemné mezilidské vztahy upadají, mimo jiné proto, že zde není už mnoho stálých obyvatel a nekonají se žádné kulturní akce, takže se lidé často nepotkávají.

Pan Hauzer

Ludvík Hauzer přišel do Velenic po roce 1945 a nastěhoval se do prázdného domu. Jeho rodina pochází z okolí Hořovic a měl tři sourozence. Později se ve Velenicích seznámil se svojí budoucí ženou a přestěhovali se do společného domu. Byli v pořadí už čtvrtí, tudíž ani zde se původní nábytek nezachoval a kachlová kamna zbourali. Nevyužité věci po původních obyvatelích odevzdali Místnímu Národnímu Výboru, kde si o ně mohl kdokoli zažádat. Zabavení majetku Němců bylo podloženo Malým retribučním dekretem vydaným v roce 1945 prezidentem Benešem. Otec pracoval jako dělník a dojížděl za prací, matka byla často nemocná, takže zůstávala doma, jinak pomáhala v jiných hospodářstvích jako nádenice.

Navštěvoval zdejší školu, ale po jejím zrušení dojížděl do Zákup. Ve Velenicích se vyučil na kováře a následně odešel na vojnu. Později vstoupil do JZD, kde pracoval pro Tatru. Roku 1968, po příchodu ruských vojsk, vznikly nedaleko Velenic kasárna a ruští vojáci obec často navštěvovali, ale žádné konflikty mezi vojáky a obyvateli neprobíhaly.

Také si myslí, že kultura v dnešní době upadá, dříve slavili dožínky, plesy, masopusty apod. Dnes není v obci ani kulturní dům, jediné, co se stále slaví, je sv. Mikuláš, Vánoce, Velikonoce a Dětský den. Jinak je se životem v obci spokojený, vztahy se podle něj od dřívější doby nezměnily.

Pan Zednář

Pan Zednář je ve vesnici spokojený. Ve Velenicích se narodil, ale jeho rodina přišla v roce 1945 z Berouna a usadila se na statku. Má ještě bratra a sestru. Školní docházku dokončil v Zákupích a poté se vyučil řezníkem. Po vzniku JZD musel družstvu odevzdávat povinné dodávky mléka a masa. Jeho otec chtěl z JZD utéct, jenže ho zatkli a pobyl si měsíc ve vězení. Po převratu v roce 1989 si museli z JZD vykoupit zpět techniku. V tu dobu začínali lidé přicházet o práci, už všichni neměli kde pracovat. V roce 1992 pan Zednář vykoupil polnost po svých rodičích a snažil se navázat na zemědělskou činnost. Postupem času ale usoudil, že představa zemědělství bez podpory družstva byla spíše utopií. Rostlinné výroby tedy zanechal. Už jen chová krávy, má jich 50 kusů.

Do šedesátých let ve Velenicích fungoval bohatý kulturní život. Do té doby měli místní své tradiční místo, ještě po Němcích. Říká se mu „Veleničák“, kopec nad Velenicemi. Byla tam hospoda, vedle ní velký dub, a pódium, kde hrála kapela. Z dubu se to rozléhalo po celé vesnici, byly tam tancovačky. Pak se to zbouralo a dole ve vesnici si postavili kulturní dům. Největší úpadek kultury byl po roce 1989. Myslí si, že za to může rozdělení lidí na bohaté a chudé.

V sedmdesátých letech se do vesnice nahnul nával rekreatantů. Nejkrásnější období života ve Velenicích považuje dobu po sedmdesátých letech, protože lidé byli soudržní, měli všichni stejná auta, práci, plat, ve vesnici byla kultura nebo se s JZD vyjíždělo na výlety, například do Prahy. Zajímavé je, že ve vesnici nacházela zbrojnice. Pan Zednář nám vyprávěl, jak tam v dětství s kamarády objevili sklad zbraní.

Paní Kucharová

Rodina paní Kucharové se přistěhovala do prázdného domu, kde před nimi ještě chvíli pobývala jiná česká rodina. Za Němců v jejich domě byla knihovna. Během pobytu v tomto domě objevovali na zahradě zakopané různé předměty, cennosti po Němcích. Věci, které postupně nacházeli, se dávali do sběrného domu vedle kostela. Lidé z vesnice si mohli o něco zažádat, požádat Místní Národní Výbor, a když ta věc ve sběrném domu bylo, lidé si po schválení mohli vzít. Při jejím příchodu už ve Velenicích nebyli žádní Němci, ale zůstala tam jedna žena ze smíšeného manželství, která vedla hospodu. V roce 1948 odešla také, protože lidé jí známí opustili vesnici. Rodina paní Kucharové neměla žádné hospodářství. Proto jim nevadilo, když započala kolektivizace. Řemesla, která byla původně v obci (kovář, pekař, krejčí, truhlář a jiné), fungovala dál v JZD. Zůstala tam ale barvírna. Po roce 1968 se ve vesnici objevovali ruští vojáci, paní Kucharová je neměla ráda, jako i ostatní ve vesnici. Po roce 1989 kultura v obci postupně upadala a spolu s ní i zábavy. Její manžel, pan Kuchar, byl během let 1990-94 starosta Velenic. Podle paní Kucharové se dnes ve Velenicích žije hůř.

Jsou tu špatné mezilidské vztahy. Do vesnice přišla v deseti letech, to bylo v roce 1945. Pro ní nejlepší doba ve Velenicích byla hned po nastěhování.

Pan Josef Pilař

Panu Pilařovi se i v nynější době ve Velenicích líbí, ale před rokem 1989 to prý bylo lepší. Změnila se stabilita práce – velký problém byl podle něho s necitlivou privatizací. Největší nevýhoda pro život na vesnici je dojíždění za prací, to mladým lidem brání, aby se přestěhovali a žili na vesnici. Podle něj ve vesnici stále kultura je. Není už to tak intenzivní a nejsou moc lidé, kteří by to zařizovali, ale kultura ještě úplně nevytizela. Jeho matka pocházela z Černošic a jeho otec z Chrudimi. Ten byl za války Němci uvězněn v koncentračním táboře.

Nejdříve se rodina přestěhovala do Kuřivod, tam bydleli za války. Po válce se usídlili ve Velenicích, kde žili v domě dřívějšího obecního úřadu. Němci se do vesnice ještě vraceli, aby si vyzvedli svůj starý majetek. Při kolektivizaci jeho rodina žádné hospodářství nevlastnila, nic proto do JZD neodevzdávali a pan Pilař v JZD pracoval. Jeho rodina stále vlastnila i dům v Kuřivodech, ale z něho byli během roku 1968 vystěhováni. Vystěhována byla celá vesnice kvůli rozšiřování vojenského prostoru Ralsko.

Pan Pilař vzpomíná na kontakt s ruskými vojáky. On sám se kamarádil s ruskými důstojníky, jen s řadovými vojáky to bylo horší, dělali nepořádek. Sami Rusové tam být nechtěli, měli tam špatné podmínky, proto byli často zavíráni. Rusové například prodávali vesničanům benzín. Po roce 1989 se prý lidé začali rozdělovat na bohaté a chudé: „Dnes tu vidíte tu lepší a horší sortu lidí.“

5.3. Rozhovory Buda

Jak již bylo řečeno v záměrech práce, cílem bylo srovnat vývoj dvou vesnic rozdílného původu. Pro srovnání s německými Velenicemi jsme si vybrali původně českou vesničku Buda jižně od Mnichova Hradiště. Zajímalo nás, jak zdejší obyvatelé vnímali příchod komunismu, průběh kolektivizace hospodářského majetku, s tím související vznik JZD a obecně život na vesnici za posledních 60 až 70 let. Zemědělská družstva byla zakládána za účelem sjednocení hospodářského a zemědělského majetku, ku společné a výnosnější výrobě. Dříve soukromé hospodaření bylo zrušeno a jednotlivá pole slita do jednoho. Sjednocování hospodářského majetku bylo jak dobrovolné, tak také odmítané. Dále nás zajímal vývoj zdejší architektury, především rodinných domů a hospodářských stavení. K rozhovorům byli vybíráni starší lidé přibližně od 60 let na doporučení jak obecním úřadem, tak i samotnými obyvateli.

Manželé Hůrkovi

Paní Hůrková je původem místní. Na Budách se zde roku 1937 narodila, manžel se roku 1958 přiženil. Její rodina měla velké hospodářství. Když se roku 1948 moci chopila komunistická strana a začalo vznikat družstvo, po vesnici prý chodila skupina čtyř mužů a přesvědčovala jednoho sedláka po druhém ke vstupu. Stejný nátlak jako na ostatní byl i na rodiče paní Hůrkové. Jejím otci - československému legionáři, který se po první světové válce vrátil z Ruska, hrozili vystěhováním.

Ti, co měli malé hospodářství, vstupovali do družstva dobrovolně, protože neměli vlastní zemědělské stroje. Její otec do družstva nakonec vstoupil. Paní Hůrková vzpomíná, že její otec byl z nátlaku nervově vyřízen. Nejhorší bylo odevzdání koní. "Zabavili vám všechno a neměl jste nic." Říká doslova paní Hůrková. To ovšem není zcela pravdou. JZD zabavovalo pouze hospodářský majetek (tzn. dobytek, stroje, půdu apod.). Ostatní soukromý majetek byl lidem ponechán. Z Bud byla v této době vystěhována rodina Kolocových, kteří byli označeni za kulaky. Mohli si vzít pouze to, co se vešlo do přepravního nákladního auta, a odvezli je kamsi k Rokycanům.

Paní Hůrková (tehdy ještě Mrázová) pracovala v místním zemědělském družstvu od svých sedmnácti let. Zde pracovala na poli. Poté, co se její manžel v roce 1958 přistěhoval, začal pracovat v družstvu jako traktorista. Otec paní Hůrkové (v té době již v důchodu) pracoval v družstvu jako hlídač. Poté, co se manželům narodilo dítě, odešla paní Hůrková na mateřskou, která byla však velice krátká - pouze 6 měsíců. Pak se musela vrátit zpět do družstva. Družstvo mimo svou zemědělskou činnost pořádalo také hodně mimopracovních akcí. Paní Hůrková vzpomíná například na rekreační pobyty v lázních, na zájezd do Ruska, do Beskyd, Tater, apod. Většinu z nákladů hradilo družstvo a jen málo si dopláceli sami účastníci. Mimo to byly v té době ve vesnici dobré vztahy a lidé žili pospolu. "Dřív jsme věděli kolik v onom domě žije lidí, teď už jsou tu ale jen ti mladí." Říká paní Hůrková. Tehdy se v obci konalo také mnohem více zábav, fungovala denně hospoda, apod. Dnes už se většina z mála kulturních akcí pořádá na místním dětském hřišti.

Paní Heisslerová

Paní Heisslerová je původem z Veselé, kde se roku 1930 narodila. Když jí bylo přibližně 3-4 roky, přestěhovala se s rodinou na Buda. Otec pracoval na dráze, maminka vypomáhala u místních sedláků na poli. V roce 1936 začala navštěvovat školu ve Veselé.

Když skončila druhá světová válka, vláda vyzývala občany k osidlování po Němcích prázdných Sudet. Paní Heisslerová vzpomíná, že tato událost Buda nijak výrazně neovlivnila, z vesnice prý odešly přibližně dvě rodiny do Rumburka. Domníváme se že to bylo proto, že sama Buda byla malou vesnicí, a lidé odsud odcházeli do měst. Neměli tedy důvod se stěhovat do dalších menších vesnic. Po roce 1948, kdy se moci chopila Komunistická strana Československa, začala éra kolektivizace hospodářského majetku. Hospodáři do nově vznikajícího jednotného zemědělského družstva nejprve nechtěli vstupovat, časem však nemohli splnit jím požadované dodávky surovin a vstoupili všichni.

V roce 1952 vzniklo JZD Buda s názvem "Budoucnost". Nejprve fungovalo jako samostatné družstvo pouze pro Buda, ovšem časem se sloučilo s Horkou a Veselou. Paní vzpomíná na tři slogany, které se k tomuto sloučení vymyslely:

"Buda, Horka, Veselá, půjdem na to zvesela"

"Veselá, Horka, Buda, jednotka bude chudá"

"Veselá, Buda, Horka, houby z toho kouká"

V zemědělském družstvu pracovala jako vážná na váze a vzpomíná, že zpočátku plat družstevních zaměstnanců nebyl moc vysoký. S dalšími pamětníky se shoduje na tom, že díky zemědělskému družstvu lidé na vesnici trávili více času společně. "Ženský se těšily, až budou třídít brambory - byly rády spolu, pohromadě. Dnes tomu tak již není. Lidé nejsou jednotní, kopou každý sám za sebe," říká s jistou dávkou nostalgie.

Družstvo za dobu své působnosti pořádalo mnoho rekreačních akcí jak po republice (lázně, České Budějovice, Litoměřice, apod.), tak i do zahraničí. Tyto zájezdy se podporovaly a JZD hradilo většinu nákladů. Na Budách existoval malý obchod, kde se však prodávalo jen to nejnужnější - kvasnice, mouka, cukr apod.

Po převratu v roce 1989 družstvo nadále fungovalo. Ve vesnici neexistoval nikdo, kdo by začal znovu soukromě hospodařit. Dnes tomu je stejně tak. Potomci lidí z Bud hospodařit nechtějí a cestují za prací do měst. Vyhledávaným cílem je především Mladá Boleslav (Škoda), nebo Mnichovo Hradiště (Liaz).

Pan Fígl

Pan Fígl se roku 1945 narodil na Budách. V dětství navštěvoval školu ve Veselé, kam se chodilo pěšky. Později se chtěl učit na tesaře, ale z politických důvodů byl nucen od řemesla přejít na práci v zemědělském družstvu. Otec pana Fígl byl středně velký rolník a stejně jako ostatní hospodáři na Budách byl donucen předat svůj majetek družstvu. "Je blbost, že by lidi do družstva vstupovali dobrovolně. Kdo vám řekl takovou kravinu?" reagoval na náš dotaz, zda kolektivizace probíhala dobrovolně. Trvalo dlouho, než do zemědělského družstva vstoupili všichni. Jedna rodina byla za doby kolektivizace vystěhována, ovšem jak pan Fígl řekl - ne z důvodu označení za kulaky. Otec od rodiny Koloců, která na Budách žila, přistihl s otcem pana Fígl místního předsedu komunistické strany, jak krade dřevěná prkna. Ten, aby se mu pomstil, ho nechal i s celou rodinou vystěhovat. "Přijeli StB se samopaly, naložili je do nákladáku a odjeli," vzpomíná pan Fígl a dodává, že

jeho rodina se sice vystěhovat nemusela, ale otec byl pro výstrahu na několik týdnů uvězněn. Myslíme si, že zde se pamětník mylí, protože hlavní slovo o vystěhování měla okresní komise a je těžko představitelné, že by obyčejný funkcionář měl takovou moc.

Jaké to muselo pro rodinu být? "Přijdete do svého bytu v paneláku, je totálně vykradenej a nic nedostanete. Jak se asi budete cítit?" Pan Fígl má dodneška malé hospodářství, na Budách se usadil i jeho syn a ani jeden by rozhodně neměnil. Jak sám říká: "Člověk je jako strom. Zapustíte někde kořeny, a když vás vytrhnou, tak je konec. Dnes jsou lidi zvyklý se stěhovat. Ale my holt máme ještě ten svůj grunt."

Pan Krušner

Pan Krušner se narodil v roce 1936 na Budách. Jeho rodiče měli 7 hektarů polí, kde do roku 1948 pracovali. V roce 1950 začalo vznikat jednotné zemědělské družstvo a lidé se začali přesvědčovat o vstupu. "Několik chlapů chodilo po vesnici a přesvědčovali jednoho po druhém," vzpomíná pan Krušner. Lidé kolektivizaci uhýbali, jedna rodina byla vystěhována. O tomto tématu se s námi dále pan Krušner nechtěl dělit. Když někdo do družstva odmítal vstoupit a následně si to rozmyslel, družstvo ho naschvál nepřijalo. Osobně se znal s rodinou Šimonových, která byla za kolektivizace vystěhována z nedaleké Veselé a jejichž syn na základě jeho vzpomínek napsal knihu "Ukradený domov - jak se žilo na vesnici v padesátých a šedesátých letech".

V JZD zůstal po celý svůj život. Pracoval zde podobně jako pan Fígl. Vzpomíná na období po roce 1968, kdy do ČSR přišla sovětská vojska, jak s kamarády na protest svítili světly traktorů. S vojáky se osobně prakticky nesetkávali a jejich přítomnost vnímali pouze skrze ruské plakáty, které v obci visely na nástěnkách.

Vztahy ve vesnici byly podle pana Krušnera špatné. Před rokem 1989 byli ve vesnici samí komunisti, dnes zase lidé nepřijdou tolik do kontaktu. S JZD se dříve jezdilo po divadlech, do Prahy, do NDR apod., ovšem dnes se již s ničím takovým neshledává.

Paní Haldová

Paní Haldová se na Budách narodila v roce 1945. Její rodina měla 16 hektarů pole, krávy, prasata a ovce. Když po roce 1948 začínalo vznikat zemědělské družstvo, byli její rodiče pod hrozbou označení za kulaky, a tak do něj vstoupili. Paní Haldová má zajímavě odlišný názor na vystěhování sedláků. Nevnímá ho jako tragédii, ale jako událost, která s odstupem let zvýšila životní úroveň vystěhovaných. Ti se mají ve městě mnohem lépe, než kdyby byli bývali zůstali na vesnici. Od roku 1969 pracovala v místním jednotném zemědělském družstvu. Paní Haldová si tuto dobu cenní zejména proto, že měli hodně času pro domov. Za práci v JZD dostávali slevy na cukr a jiné potraviny, které se zde vypěstovaly. S družstvem se často jezdilo do zahraničí. Paní pamatuje zájezd k moři, do Ruska, apod. Na Budách se pořádaly plesy, posvícení, poutě i jiné kulturní akce. Dříve byly ve vesnici lepší vztahy mezi lidmi. Lidé drželi více pospolu, chodilo se do hospody apod. Ta je zavřena již 6 let. Na Budách není takřka žádný osobní kontakt. Navzdory tomu se zde paní Haldové žije relativně dobře a je spokojena.

Pan Sumec

Pan Sumec je stejně jako paní Haldová a paní Heisslerová budským rodákem. V padesátých letech vstoupil jeho otec do zemědělského družstva, kde zůstal po celý život. Na rozdíl od pana Fíglu nebo manželů Hůrkových se domnívá, že hospodáři vstupovali do družstva dobrovolně a bez nátlaku. "Byla to pro ně úleva. Nebyl to špatný nápad, ale přehánělo se to," říká pan Sumec na otázku zakládání družstev. Jediný, kdo do družstva nevstoupil, byla rodina Kolocových, kteří byli z Bud vystěhováni. "Bylo to pro ně drastické," vzpomíná pan Sumec. "Někdo to musel odnést. Jinak to byli slušní lidé, pracovití, měli tak 20 hektarů - žádní kulaci."

Po roce 1989 družstvo skončilo. Přestěhovalo se definitivně do Kněžmostu a kravín i všechno ostatní, co dříve tvořilo JZD "Budoucnost", zaniklo. Úpadek družstva patrně souvisel s transformací v 90. letech. Družstva přišla o státní podporu, musela se vyrovnat s konkurencí, nebyly peníze na modernizaci vybavení, v družstvu zůstali jen staří lidé a většina mladých v zemědělství nechtěla pracovat, jelikož nešlo o lukrativní práci.

S tím se změnil i vztahy v obci. Na Budách zbyli ve většině potomci původních hospodářů, kteří momentálně nechtějí nic pro obec dělat. Soustředí se na práci a na rodinný život. Během doby před rokem 1989 to na vesnici žilo. Lidé byli každý den spolu, pořádaly se akce Z, poutě, plesy apod. Dnes už nic takového není a na Budách je doslova mrtvo.

6. Architektura

Oblast severních Čech je na krásnou a rozmanitou lidovou architekturu bohatá. Právě to byl hlavní důvod, proč jsme se rozhodli zaměřit se na zkoumání lidových staveb nedaleko České Lípy, kde jsme si určili hlavním místem zájmu vesnici Velenice. Velenice jsou opravdovou perlou lidové architektury, a právě proto byla tato vesnice nedávno prohlášena za vesnickou památkovou zónou.

Pro tento region jsou typické roubené stavy s bedněnými štíty, které mohou být pobité různě barevnou břidlicí. Většina roubených domů ve Velenicích je patrových, což značí, že vesnice měla dobré podmínky pro zemědělství, protože mohli vzniknout velké usedlosti a statky. Většina těchto budov byla postavena v období 17. a 18. století, některé chalupy však byly výrazně přestavěny nebo celé postaveny až v průběhu 19. a na začátku 20. století.

Při výběru správného objektu pro naše zkoumání jsme se ohlíželi na různá kritéria. První podmínka byla, aby dům nesl charakteristické prvky architektury tamější oblasti. Na stavení taky musely být patrné změny (přestavby a přístavby), které nám pomohou rozluštit historii stavení. Za druhé bylo důležité, aby se o dané usedlosti daly sehnat rozšiřující informace (např. bývalí obyvatelé, historické fotografie, záznamy v kronice...) a v neposlední řadě jsme se chtěli seznámit se současným majitelem objektu. S tím souvisí možnost nahlédnutí do vnitřních prostor stavení, protože interiér a rozložení místností je stejně důležitý jako exteriér a vnější konstrukční prvky. K tomu jsme potřebovali souhlas současného majitele.

Popis stavení

Po zvážení všech našich požadavků jsme si vybrali stavení č. p. 93 ve Velenicích. Jedná se o patrový roubený dům s bedněným štítem a zděnou přístavbou kuchyně. Dispozice chalupy je smíšená komorově-chlévová a v přední části domu se nachází světnice se třemi okny v průčelí. Do světnice vedou dveře ze síně, což je hlavní komunikační prostor, ze které jde jít i do bývalého chléva a komory nebo do chodby za kuchyní. Ze síně také vedou schody do patra, kde se nachází dvě místnosti, nejspíše bývalé komory a chodba, ze které jdou další schody do podkroví, kde se nachází půda a v zadní části vestavěný pokojík. V interiéru se nachází různé zařízení, které je i z části původní, ale obytné místnosti jsou přizpůsobeny pro rekreaci, například zde již nestojí kamenná pec či černá kuchyně, ta asi zanikla při přístavbě kuchyně, která proběhla na přelomu 19. a 20. století.

Exteriér je vcelku obyčejný, ale o to typičtější. Celý dům stojí na kamenné podezdívce z pískovcových kvádrů. Na průčelí je krásně vidět zachovalé roubení, které je asi metr pod střechou dostavené novějšími trámy, to znamená, že byla chalupa v minulosti rozšiřována a všechno od této přestavby nahoru musí být také z této doby, tedy i celý krov, střecha a štít (tato přestavba proběhla někdy okolo roku 1900). Dále je v patře vidět zazděný otvor po středním okně. Tento otvor je podstatně menší než ostatní současná okna na této budově, to ukazuje na původní velikost oken, která byla podstatně menší. K hlavní budově chalupy byla přistavěna v přízemí nová kuchyně a zadní předsíň s dveřmi do zahrady (přístavba proběhla někdy na začátku 20. století). Celá přístavba je zděná. Celý dům je roubený až na zadní stranu domu, kde se nachází starý chlév. Střecha je sedlová s jedním vikýřem uprostřed.

Vývoj domu

Dům byl postaven na přelomu 17. a 18. století jako obyčejný domkářský domek, to znamená, že k domu patřila pouze zahrada případně malé pole, ale nebyl to žádný statek. Obyvatelé těchto domů často pomáhali na statcích při žních a dostávali zato podíl ze sklizně či jiné naturálie. Stavení má typický trojdílný půdorys – světnice, síň a hospodářská část domu, s tím že má charakter smíšené komorově chlévní dispozice.

Nejspíše první zásadní přestavby proběhly až v druhé polovině 19. století, kdy byl dům zvýšen asi o 1 metr výšky a s tím souvisel i nový krov a nová střecha. Dále přibyla nová kuchyně propojené dveřmi s kuchyní, tím vznikají dvě obytné místnosti v přízemí, ale kvůli této přestavbě zaniká černá kuchyně, která se nacházela v zadní části síně. Důvody pro její zánik byli dva, prvním byla samozřejmě věc využití a šetrný přístup k prostoru, druhý důvod byl ten, že musela být síň průchozí, protože za ní vzniká předsíň, která spojuje zahradu, kuchyni a síň. To že zmizela pec, ale ještě neznámá, že už v chalupě nebyla kachlová kamna, ty s největší pravděpodobností byly strženy až později.

Také je dost možné, že proběhla i úprava komor v prvním patře. Byly zateplené a stali se z nich další světnice, ve kterých mohla bydlet další část rodiny například prarodiče, což do té doby nebylo možné, protože v zimních měsících byla v komorách bez kamen zima a komory soužily jako prostory pro uskladnění sena a dalších hospodářských produktů.

V průběhu minulého století proběhlo spoustu dílčích úprav a změn jak v exteriéru, tak i zejména v interiéru. V první řadě přibyla veranda, která se nachází na zápraží domu. Také za domem byly postaveny dřevníky a zastřešené stání pro auto. Z interiéru zmizela kachlová kamna a na jejich místě ve světnici stojí otevřený krb. S tím souvisí i přestavba komína, který byl až do té doby dřevěný a vymazaný jílovou mazanicí. Ostatní změny proběhly na základě přizpůsobování objektu pro rekreační účely, které, alespoň z mého pohledu, mi přijdou v rámci přijatelných mezí a souladu se zachováním rázu tradiční architektury

7. Pohlednice

Velenice jsou vskutku krásnou ukázkou lidové architektury. Chtěli jsme na ni nějak upozornit, a proto jsme se rozhodli vytvořit sérii pohlednic, kde by byli Velenice zachycené. Aby nebyly všechny pohledy stejné, kreslili jsme jak samostatné domy, tak i zákoutí vesnice a detaily jako jsou okna nebo dveře. Navíc kresby byly vytvářeny i jinými způsoby. Použité techniky byly následovné: kresba tužkou, kresba tuží, kresba mikrofixem a poslední tužkou, která byla následně kolorována. Použili jsme i různé rozměry: standartní obdélníkový tvar pohledu, podlouhlý a čtvercový. Ze všech obrázků jsme vybrali ty nejlepší. Vybrané kresby jsme naskenovali s vysokou kvalitou, aby byly vhodné pro tisk. Ukázky pohlednic si můžete prohlédnout v přílohách.

8. Závěr

Za dobu, co jsme se pohybovali ve Velenicích a na Budách, nám teprve došlo, jak moc jsou tyto dvě vesnice od sebe odlišné. Každá na nás zapůsobila úplně jinak svou atmosférou. Přestože jsou od sebe vzdálené jen kolem 40 kilometrů, jejich vývoj byl v mnoha ohledech odlišný. Co se týče kvality života ve vesnici, obyvatelé Velenic si častěji pochvalovali dobu před nástupem komunismu - tedy časy, kdy byla vesnice osídlována po vystěhovaném německém obyvatelstvu. Negativně, i když bez větších známek odporu, byla přijímána kolektivizace. Na Budách potomci soukromých hospodářů také kritizovali kolektivizaci, její průběh byl násilnější patrně kvůli tomu, že místní lidé měli silnější vztah ke svým hospodářstvím, která vlastnili i jejich rodiče a prarodiče. Jedna rodina byla po označení za kulaky dokonce vystěhována. Ve větší míře v dobrém vzpomínali lidé na Budách na společenský život družstva. Co ale bylo důležité pro obyvatele obou vesnic, byly dobré vztahy mezi lidmi, množství společenských akcí jako posvícení, plesy, dny dětí, a jiné. Ze vzpomínek je patrné, že řada obyvatel s nostalgii vzpomíná na léta svého mládí, kdy měly Velenice i Buda více obyvatel, kteří se mohli zapojit do společenského života.

Pro obě obce je charakteristický úbytek obyvatel, který však probíhal ve dvou odlišných etapách a časových periodách. Velenice zaznamenaly úbytek rychlý související s vysídlením obyvatel po roce 1945. Z Bud se mladí lidé stěhovali do města za prací až od 60. let. Proměna vesnice související s jejím postupným vylidňováním je charakteristický proces venkova v 2. polovině 20. století.

Celkem bylo uskutečněno 10 rozhovorů - 5 ve Velenicích a 5 na Budách, u 9 z nich byl pořízen zvukový záznam. Rozhovory byly následně zpracovány do závěrečné zprávy. Prostřednictvím rozhovorů s pamětníky jsme si uvědomili, jakou významnou roli hrálo v jejich životech zabavení hospodářského majetku a jiné události. Díky jejich výpovědím jsme měli možnost poznat zkoumané vesnice z úplně jiného úhlu a lépe se vžít do samotných pamětníků.

Další částí práce byla výroba pohlednic pro obec Velenice. Za dobu pobytu v této vesnici bylo vytvořeno přibližně 25 návrhů, ze kterých se vybralo 14 nejvhodnějších. Tyto návrhy byly naskenovány do elektronické podoby a vloženy do šablony. Obrázky jsme poskytli místnímu obecnímu úřadu k dispozici. Náklady na tisk pohlednic budou hrazeny obcí Velenice.

Pobyt ve Velenicích i na Budách nás naučil mnoha novým věcem. Za velký osobní přínos považujeme především to, že jsme se naučili, jak by se správně měl vést a strukturovat rozhovor s pamětníkem a zlepšili jsme naše výtvarné dovednosti. Vůbec největší přínos bylo ale proniknutí do životů místních lidí a porozumění jejich problémům a dilematům, kterým čelili.

9. Literatura

Architektura

LANGER, Jiří. *Co mohou prozradit lidové stavby*. Rožnov po Radhoštěm: READY spol. s.r.o., 1997. ISBN 80-238-10007-3.

MENCL, Václav. *Lidová architektura v Československu*. Praha: Academia, 1980. ISBN 403-22-858.

ŠKABRADA, Jiří. *Lidové stavby: Architektura českého venkova*. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-082-5.

Rozhovory

VANĚK, Miroslav, Pavel MÜCKE a Hana PELIKÁNOVÁ. *Naslouchat hlasům paměti: Teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7285-089-1.

Historie

Kroniky obcí Velenice a Buda

Historický vývoj obce. *Obec Velenice* [online]. © 2013 [cit. 2013-06-27]. Dostupné z: <http://www.velenice-cl.cz/clanky/historie-obce.html>

BĚLINA A KOLEKTIV, Pavel. *Dějiny zemí koruny české II*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 1992, 2 v. ISBN 80-718-5097-7.

MACHÁČOVÁ, Jana a Jiří MATĚJÍČEK. *Nástin sociálního vývoje českých zemí 1781-1914*. Vyd. 2. V Praze: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1679-7.

VALKA, Miroslav. *Agrární kultura*. Brno: Ústav evropské etnologie FF MU, 2007. ISBN 978-80-254-1172-8.

NOVÁK, Pavel. *Dějiny hmotné kultury a každodennosti českého venkova devatenáctého a první poloviny dvacátého století*. Vyd. 1. Praha: Národní zemědělské muzeum Praha, 2007. ISBN 978-80-86874-06-7.

HEROVÁ, Irena. *Český venkov 2006: sociální mobilita a kvalita života venkovské populace*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2007. ISBN 978-80-213-1631-7.

UNIVERZITA KARLOVA. *Rodina a domácnost v 16.-20. století*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1764-0.

KUNZ. *Společenství vesnice*. 1. vyd. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, 2007. ISBN 978-80-87210-01-7.

ŠIMON, Jiří. *Ukradený domov: jak se žilo na vesnici ve 40. a 50. letech*. Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 2008. ISBN 978-80-242-2351-3.

BLAŽEK, Michal Kubalek, Karel JECH a Michal KUBÁLEK. *Akce "K": vyhnání sedláků a jejich rodin z usedlostí v padesátých letech*. 1. vyd. Praha: Pulchra : Česká zemědělská univerzita, 2010. ISBN 978-80-213-2033-8.

JECH, Karel. *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2008. ISBN 978-80-7021-902-7.

SOUKUP, Josef. *Rodná hrouda: 30 let vývoje zemědělství v Československu v letech 1918-1948*. 1. vyd. Česko: Kořínek, 2006. ISBN 80-903184-6-0.

JECH, Karel. *Soumrak selského stavu 1945-1960*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd ČR, 2001. ISBN 80-7285-010-5.

PEŠTA, Jan. *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách*. Vyd. 1. Praha: Libri, 2011. ISBN 80-7277-147-7.